

**Кількість населення в світі і Україні.
Статевो-віковий склад
населення.
Тривалість життя населення.**

- **Мета:** поглибити знання про кількість населення в світі та Україні; сформувати знання про причини зміни кількості населення; поняття «природний та механічний рух», «демографічний вибух»; поняття статеві-вікового складу населення; розвивати логічне мислення, вміння аналізувати та порівнювати статистичні дані таблиць, працювати з підручником, тематичними картами; виховувати почуття патріотизму.
- **Тип уроку:** урок засвоєння нових знань
- **Обладнання:** атласи, підручник, мультимедійна презентація.

Основні поняття: демографія, природний рух населення, густота населення, відтворення населення, демографічна криза, депопуляція, демографічний вибух, статевий склад населення, віковий склад населення, тривалість життя. міграція.

Хід уроку:

I. Організація класу

II. Мотивація навчальної діяльності, стор 3

III. Вивчення нового матеріалу, стор 4-22

IV. Узагальнення, стор 23

Домашнє завдання, стор 24

**Демографія –
це наука, що вивчає склад і рух населення та
закономірності його розвитку.**

<https://www.worldometers.info/uk/>

Зміна кількості населення у світі та в Україні

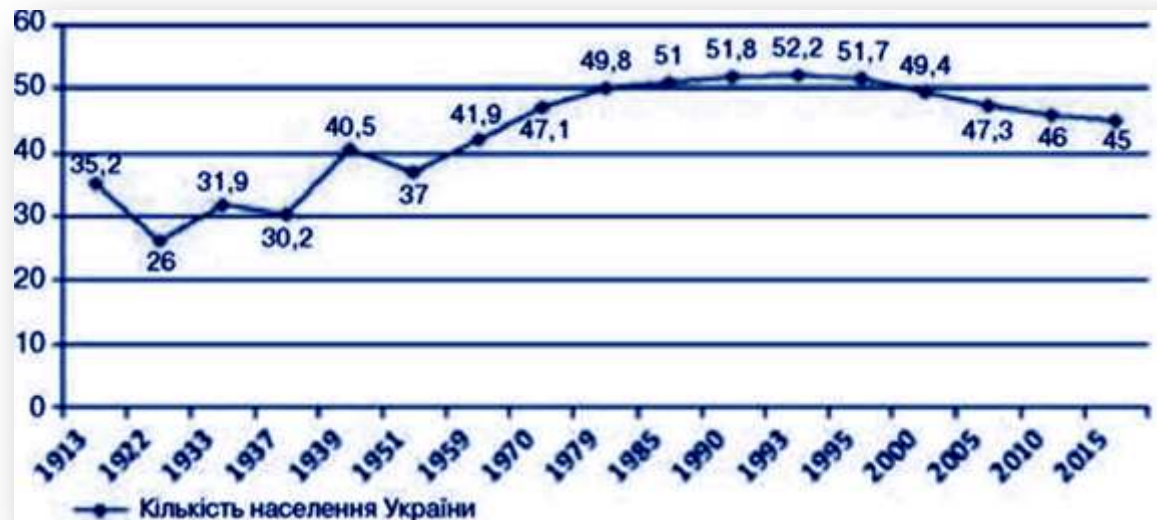
- чисельність населення світу не є постійною величиною і з року в рік змінюється. Загалом **населення світу постійно збільшується**
- темпи його зростання не завжди були однаковими
- → свого піку вони досягли в період 1965-1970 рр.
- → після отримання політичної незалежності більшість країн Азії, Африки та Латинської Америки отримала доступ до досягнень медицини, за рахунок чого рівень смертності в них зменшився у 2 рази

Явище стрімкого зростання чисельності населення земної кулі отримало назву «демографічного вибуху»

Зміна кількості населення в Україні

- **В XVII ст. - 5 млн осіб.**
- **У XVIII ст.- 9 млн осіб**

Населення України, млн. осіб			
	 Всього	 Міське населення	 Сільське населення
1990	51,838	34,869	16,969
1995	51,728	35,119	16,609
2000	49,430	33,339	16,091
2005	47,280	32,009	15,271
2010	45,963	31,525	14,438
2015	42,929	29,673	13,256
2016	42,760	29,585	13,175

- **На початку XIX ст. у 1913 р. - 35,2 млн осіб.**
- **На 01.01.1993 р. сягнула 52,2 млн осіб.**
- **Однак цей рік виявився своєрідним піком зростання чисельності населення нашої країни**
- **після того — невпинно щорічно зменшується**

Природний і механічний рухи населення

- **Зміна кількості населення у світі та окремих країнах є результатом двох процесів: природного і механічного рухів населення**

- **Основні показники природного руху:**
- **Народжуваність** вказує на кількість народжених дітей на 1000 жителів за рік
- **Смертність** вказує на кількість померлих на 1000 жителів за рік

Природний приріст

- **Природний приріст** - різниця між кількістю народжених (Н) і кількістю померлих (С) за певний період (за рік)

$$\text{Природний приріст} = Н - С$$

- Усі ці показники вимірюються у проміле (‰)

Депопуляція
— зменшення
кількості населення

Механічний рух населення

- На кількість жителів країни впливає й механічний рух населення, тобто міграція
- **Міграція** — просторове переміщення населення зі зміною місця проживання

Сальдо міграцій

— різниця між кількістю емігрантів та

$$SM = \text{Імміграція} - \text{Еміграці}$$

- **додатне** → якщо переважають прибулі люди

- **від'ємне** → якщо тих, хто покинув країну, більше, ніж прибулих

Статевो-віковий склад населення

Статева структура (статевий склад) – співвідношення кількості чоловіків і жінок у загальному складі населення

Вікова структура (віковий склад) – співвідношення кількості різних вікових груп населення

«Старіння населення» – підвищення частки людей старшої вікової групи в загальній кількості населення

Статеві-вікова піраміда – графічний спосіб представлення розподілу населення за статтю та віком

Тривалість життя – демографічний показник, що характеризує життєвий рівень населення країни, його добробут, доступність системи охорони здоров'я

Віковий склад населення

Співвідношення вікових груп населення в Україні, 2015 р.

Діти та підлітки (0-15 років)	6 816 тис. осіб	15,9 %
Працездатні люди (16-59 років)	26 613 тис. осіб	62,3 %
Літні люди (60 років і старше)	9 330 тис. осіб	21,8 %

Однією з характеристик **демографічної «старості»** є середній вік населення

- **Найстаріші** → **європейські країни**: Монако – 49,4 р., Німеччина – 44,9 р., Італія – 43,5 р.
- 3-поміж країн **Азії** найстаріша **Японія** – 44,8 р.
- **Наймолодші** → **африканські країни**: Уганда – 15,1 р., Нігер – 15,2 р., Малі – 16,3 р.

- **Україна** належить до **«старих»** за середнім віком – **40,5 років**
 - У селах цей показник ще більший – 44,2 р.
 - **Наймолодше** населення у Закарпатській (36,2 р.), Рівненській (36,7 р.), Волинській (37,3 р.) областях
 - **Найстаріше** – у Чернігівській (42,7 р.), Донецькій, Сумській (41,7 р.) та Луганській (41,6 р.) областях.

Статевий склад населення

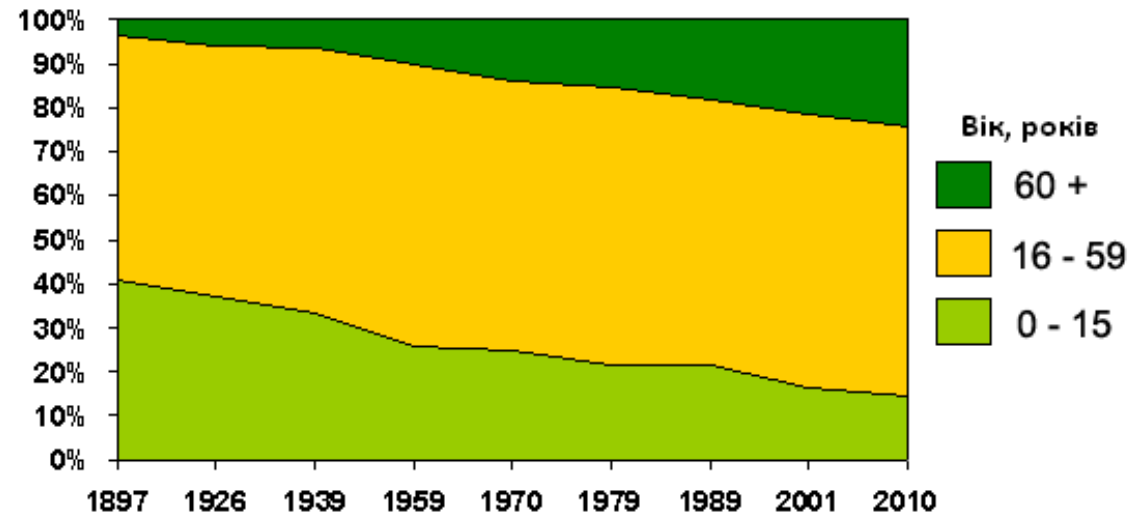
– **співвідношення кількості чоловіків і жінок у загальному складі населення**

- На 100 дівчаток народжується 103-107 хлопчиків → чоловіків трохи більше, ніж жінок
- До шлюбного періоду співвідношення зрівнюється, а потім кількісна перевага жінок постійно зростає
- У країнах, що розвиваються (країни Азії і Африки) переважають чоловіки (50,4 %)
- Серед країн, де переважає чоловіча половина населення, – Китай, Індія, Туреччина → це зумовлено історично несприятливим становищем жінок (ранні шлюби, численні й ранні народження дітей, особливості ментальності і т. п.)
- В Україні станом на 2015 р. частка чоловіків становила 46,3 %

Старіння населення

— зсув розподілу населення за віком у бік старшого віку

Вікова структура населення України

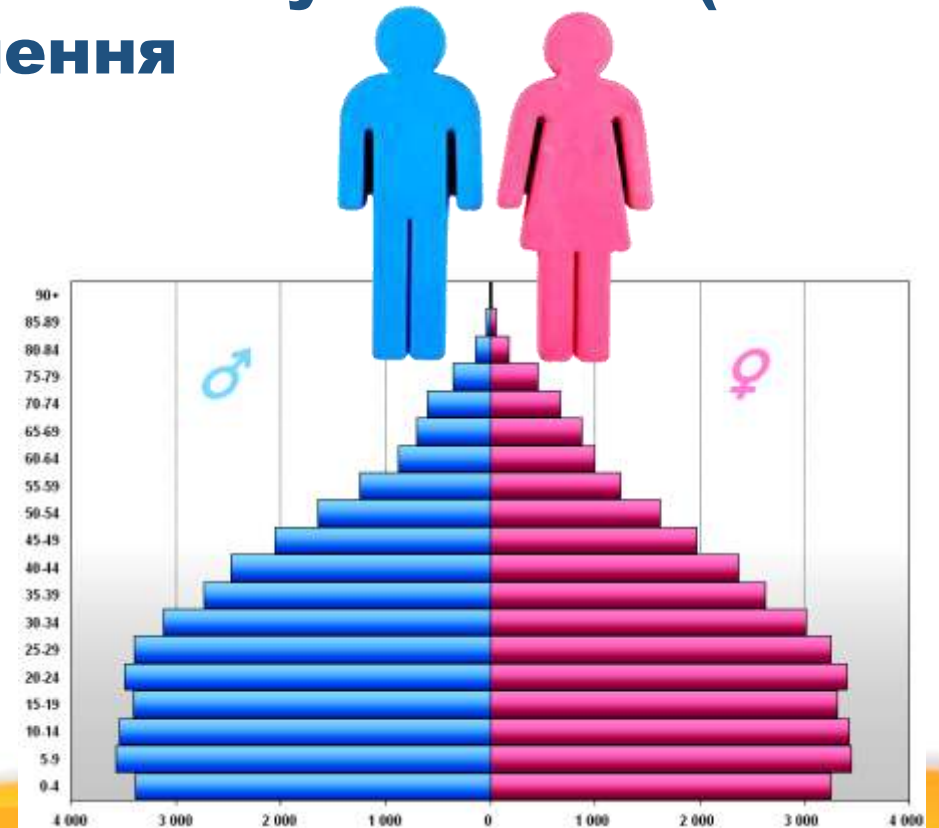
Розподіл населення України за віком (1959 р.) ^[2]		Розподіл населення України за віком (1989 р.) ^[1]		Розподіл населення України за віком (2022 р.) ^[1]	
Вікові групи (років)	%	Вікові групи (років)	%	Вікові групи (років)	%
0—15	27,1	0—18	27,2	0—18	18,9
16—64	66	19—64	61,06	19—64	63,5
65 і старші	6,9	65 і старші	11,7	65 і старші	17,6

Статєво-вікова піраміда

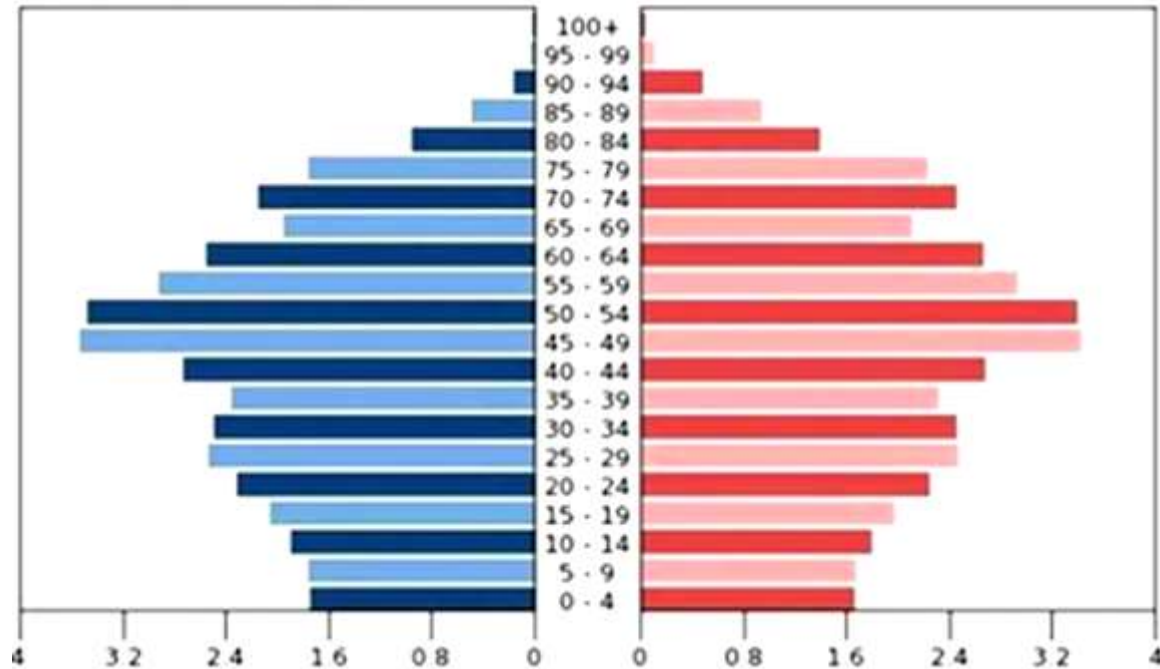
- Для графічного зображення розподілу населення за віком і статтю застосовують **статєво-вікову піраміду** населення
- Піраміда являє собою двобічну гістограму розподілу чоловіків (ліворуч) і жінок (праворуч) за їхнім віком на одній ординаті
- На вертикальній осі позначають вікові інтервали (однорічні чи п'ятирічні), а на горизонтальній – абсолютну кількість (або частку) окремих вікових груп населення

Існує три основних типи статєво-вікових пірамід:

- зростаючий
- скорочувальний
- омолоджувальний

- **Першому типу відтворення населення** притаманні низькі та дуже низькі показники народжуваності (10–16 осіб/тис.) і невисокої смертності (9–12 осіб/тис.), тому й низький природний приріст (1–7 осіб/тис.)

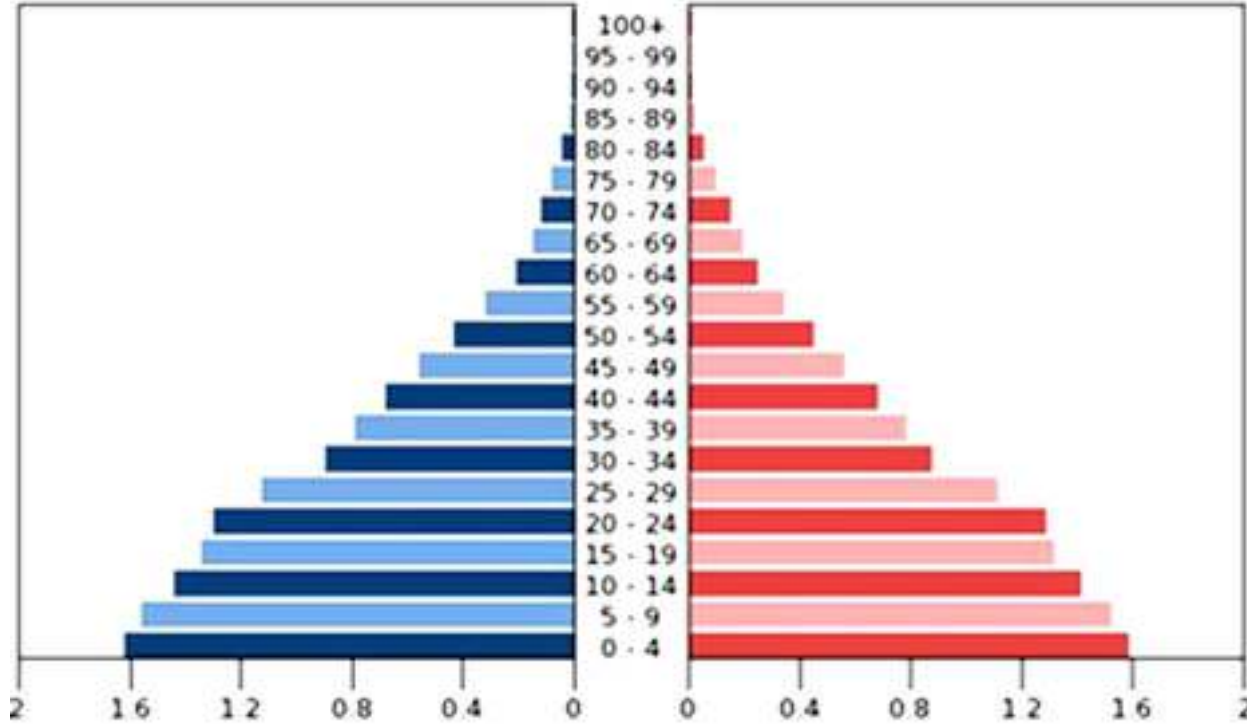
Скорочувальний тип

- властивий **розвиненим країнам** з за I типом відтворення
- має округлий тип піраміди (**форма дзвону**): із завуженою основою, розширеною серединою та дуже вузькою верхівкою

Характеризується:

- **низьким показником народжуваності**
- **малою часткою дітей**
- **великою часткою літніх людей**
- **високою очікуваністю тривалості життя**
- **старінням населення**

- **Другий тип відтворення** характеризується високою народжуваністю, значним зниженням показників смертності і високими темпами зростання кількості населення (більшість країн Африки, Азії і Латинської Америки)

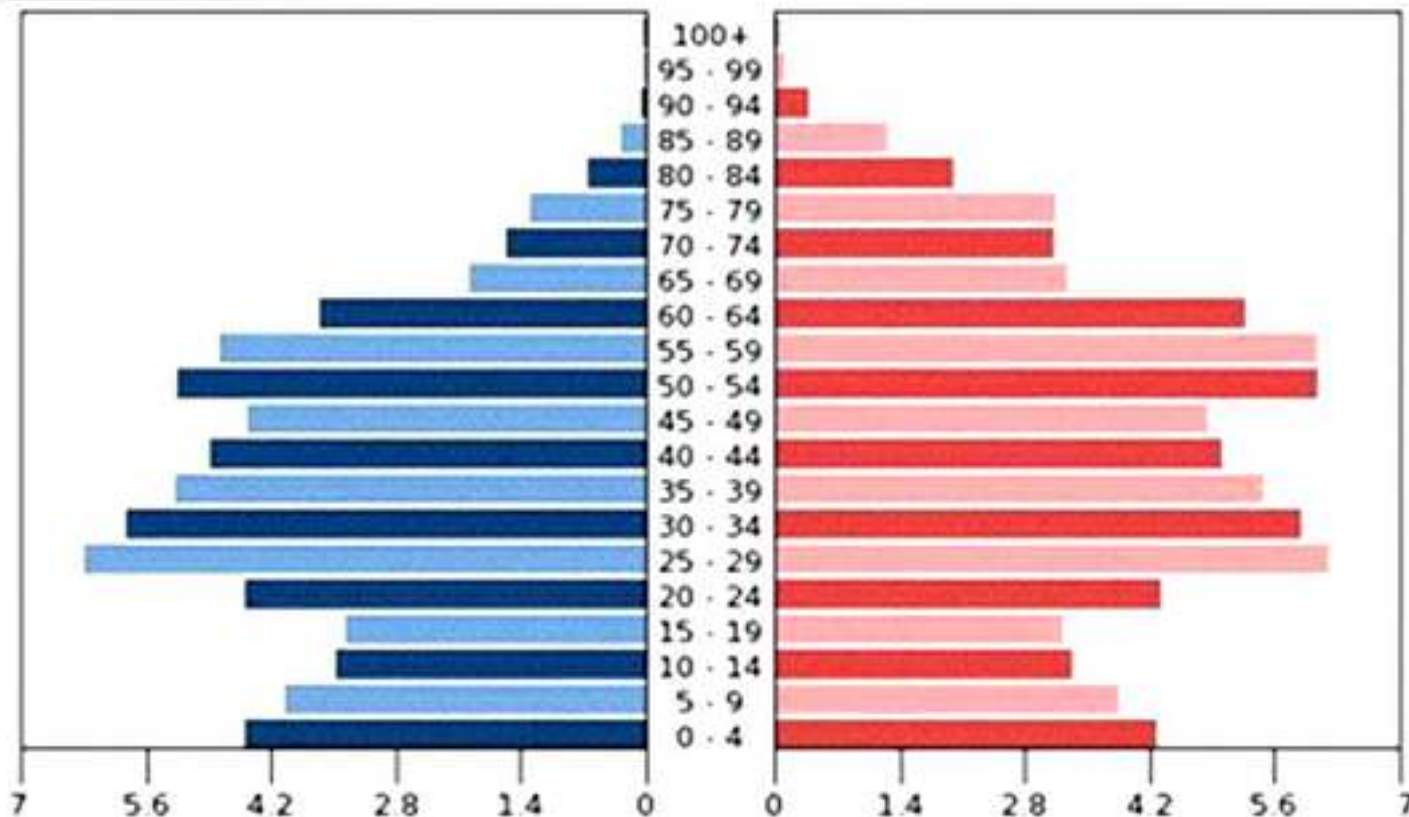

Зростаючий тип

- притаманно країнам, що розвиваються за II типом відтворення
- цей тип має діаграму у формі правильної піраміди

Характеризується:

- високим показником народжуваності
- великою часткою дітей
- малою часткою літніх людей
- короткою тривалістю життя
- загальним зростанням кількості населення

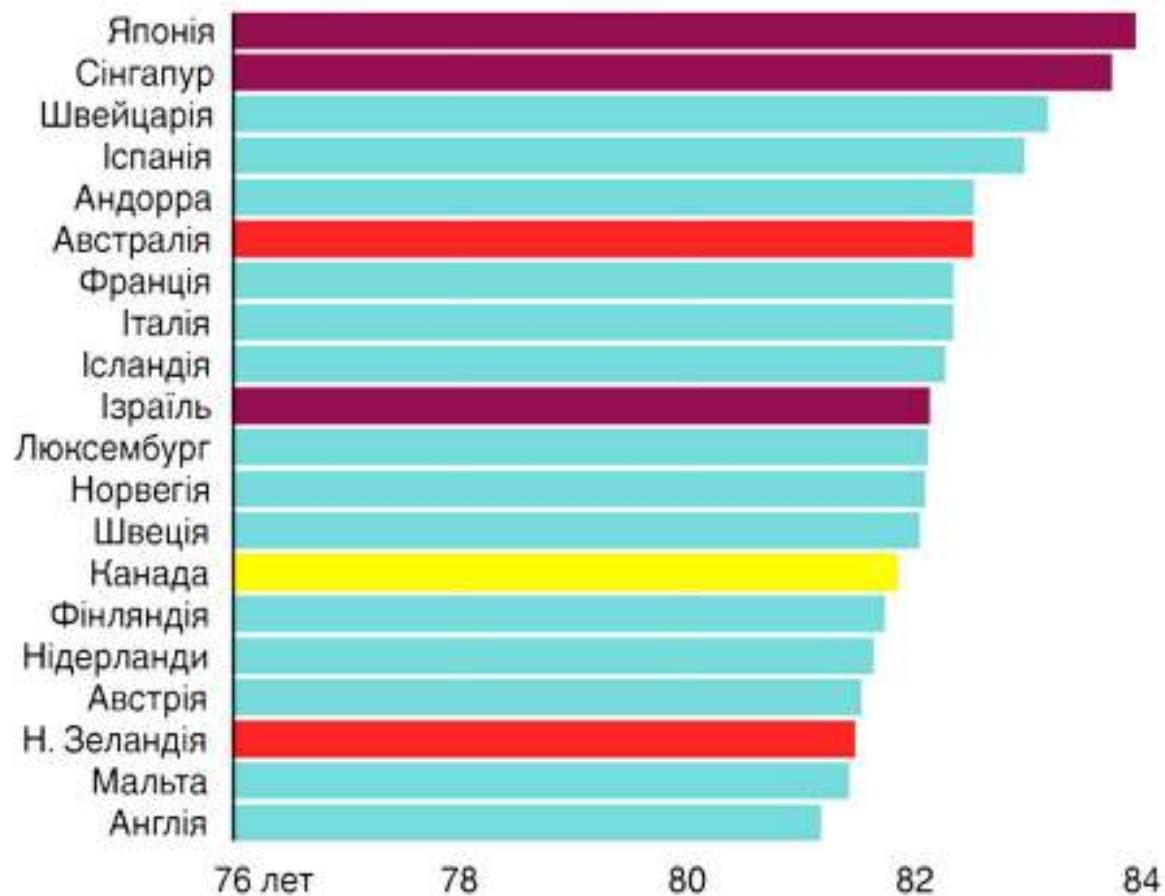
Омолоджувальний тип
Зустрічається в деяких
розвинених країнах, де в
результаті демографічної
політики зростає рівень
народжуваності

Форма діаграми – **урна – подібна до попередньої, але з ширшою основою, яка догори дещо звужується, потім знову розширюється і знову звужується**

Тривалість життя

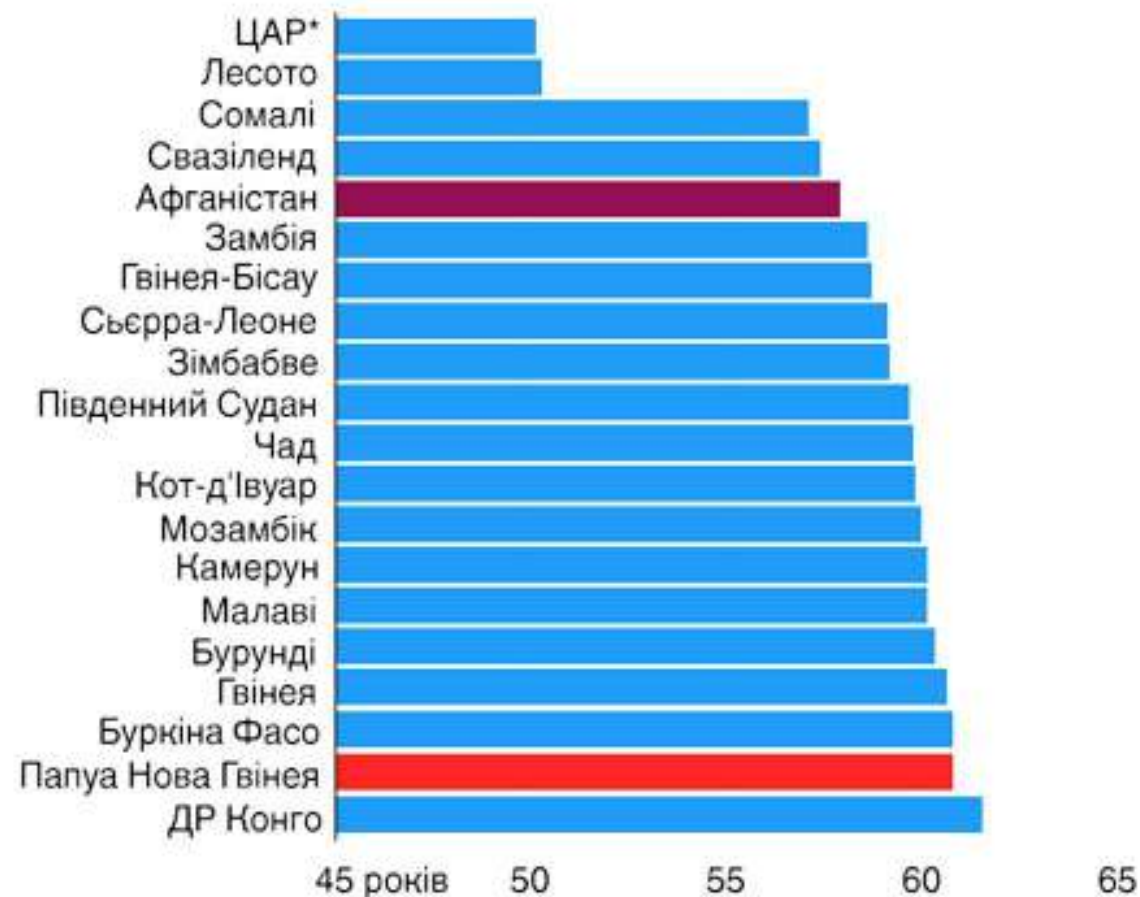
20 країн з найвищою тривалістю життя

■ Азія ■ Європа ■ Півн. Америка ■ Океанія

20 країн з найнижчою тривалістю життя

■ Африка ■ Азія ■ Океанія

Джерело: IHME

BBC * Центральнаафриканська республіка. Джерело: IHME

BBC

У країнах Східної Європи більші статеві відмінності

Різниця у тривалості життя між жінками та чоловіками

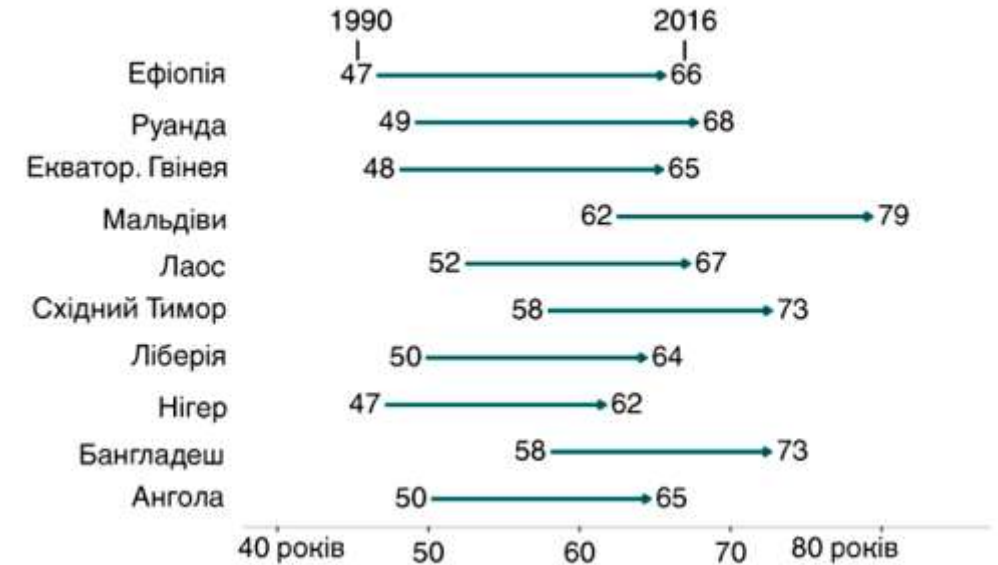

Джерело: IHME

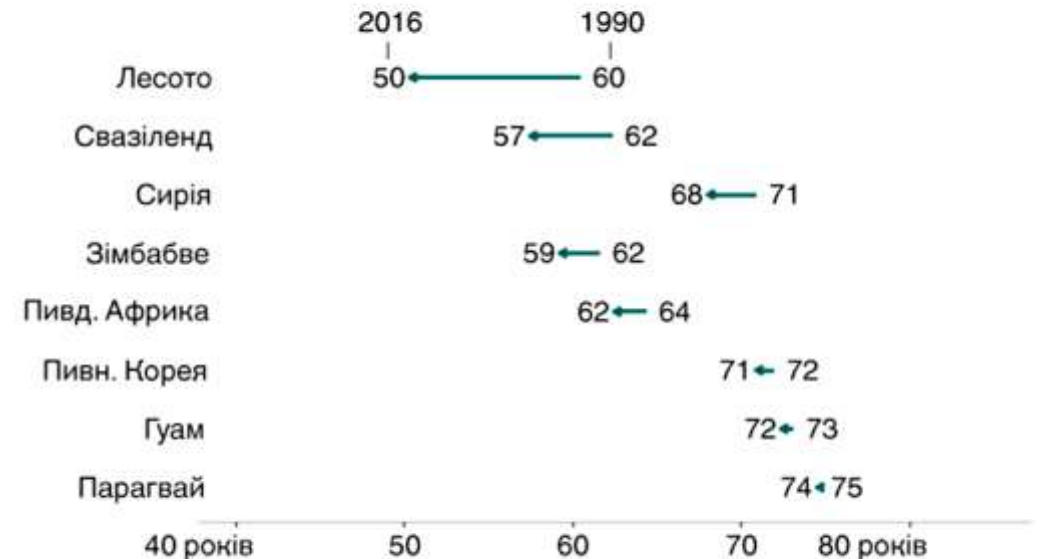
BBC

Чоловіки живуть довше за жінок у трьох країнах – це Республіка Конго, Кувейт та Мавританія

Де тривалість життя зросла найбільше?

Де тривалість життя зменшилась?

Джерело: IHME

BBC

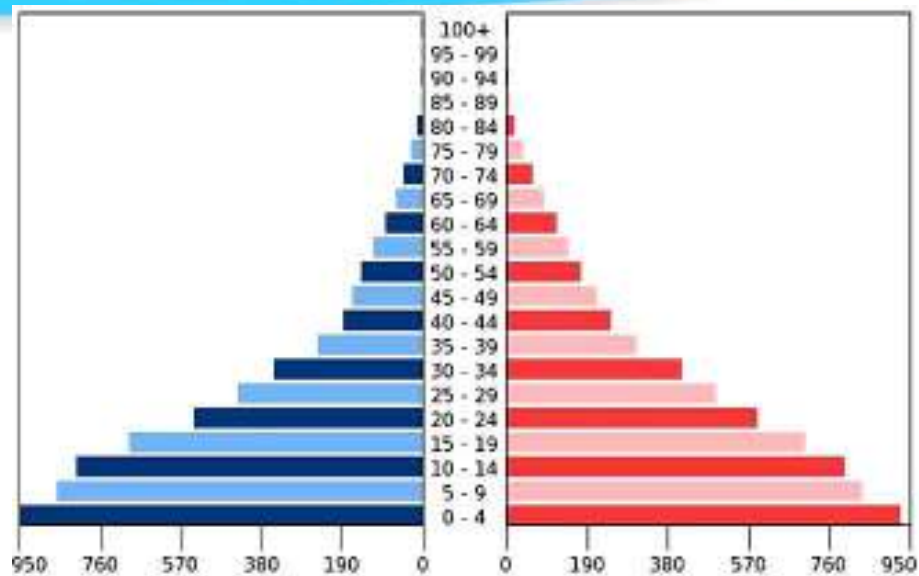
Практична робота

«Аналіз статево-вікових пірамід України та окремих країн світу»

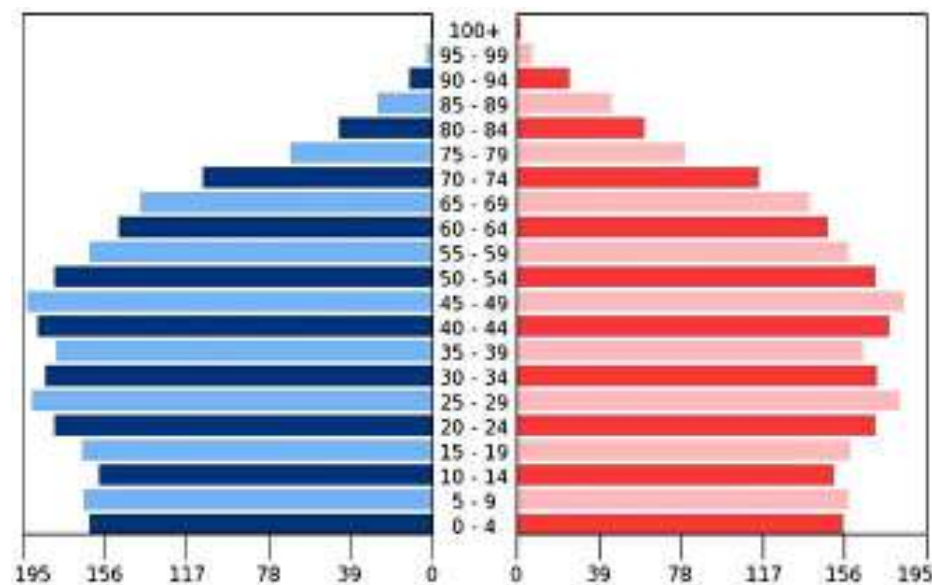
Завдання. Використовуючи статево-вікові піраміди (СВП) країн, дайте відповіді на такі запитання:

- 1. У якій країні вища народжуваність, більша частка людей працездатного віку, більша частка жінок?**
- 2. У кожній з країн визначте переважання статі (хлопчиків чи дівчаток) до 5 років.**
- 3. У якій з цих країн середня тривалість життя жінок вища, ніж у чоловіків?**
- 4. Визначте тип відтворення і форму піраміди.**
- 5. Порівняйте СВП двох країн (на вибір) зі СВП Україною.**
- 6. Спрогнозуйте як зміниться статево-вікова структура населення України в майбутньому.**

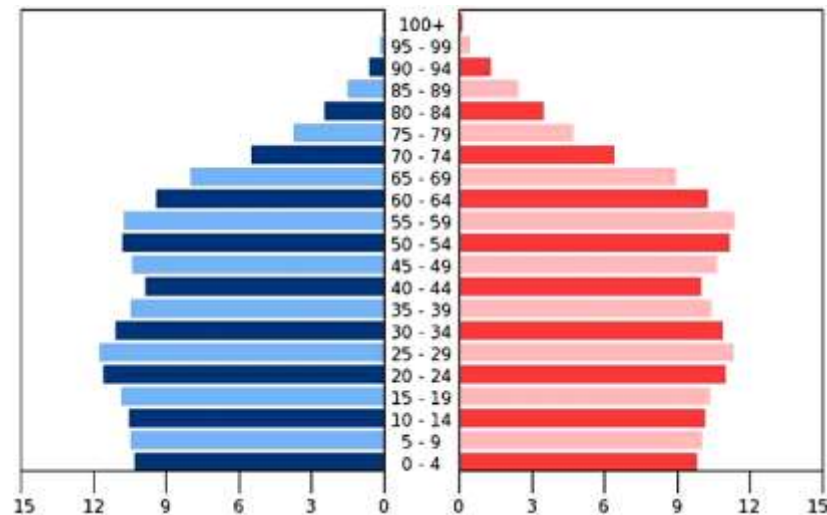
Чад (2016 р.), тис. осіб

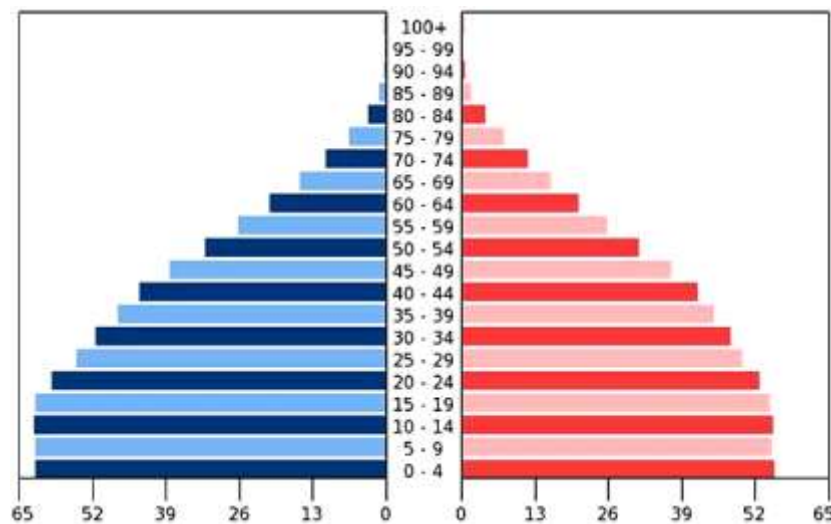
Норвегія (2016 р.), тис. осіб

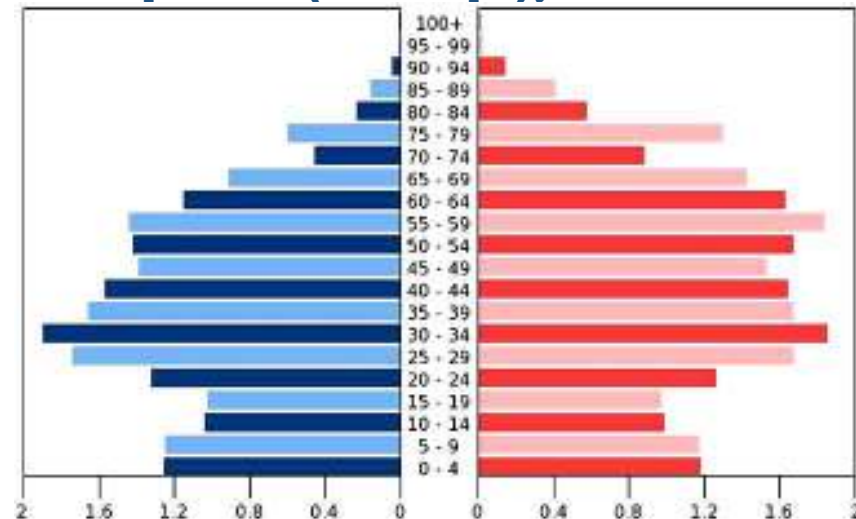
США (2016 р.), млн осіб

Індія (2016 р.), млн осіб

Україна (2016 р.), млн осіб

Робимо висновки

- **Статевий склад впливає на демографічну ситуацію у світі, в окремих регіонах і країнах**
- **У всьому світі на 100 жінок припадає 101 чоловік**
- **В Україні в середньому на 100 жінок припадає 86 чоловіків**
- **Середня очікувана тривалість життя у світі сягає майже 73 роки. В Україні цей показник становить 72,3 року**
- **У віковому складі населення виділяють три основні вікові групи: молодша, середня і старша. Найбільша різниця у взаємному співвідношенні кількості осіб молодшого й старшого віку спостерігається між Європою та Африкою. Україна входить до групи держав Центральної Європи, для яких характерне поступове зменшення частки населення молодшої вікової групи та збільшення частки старшої.**

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

**Опрацювати п 48,49, вчити поняття.
Виконати Прр №12, слайд 20**